

HET KOOR DER GROOTE SYNAGOGE

De Grote Synagoge had natuurlijk al langer de beschikking over een koor ter opluistering van de diensten, maar als we spreken over "Het Koor der Groote Synagoge", dan wordt het koor bedoeld zoals dat onder leiding stond van dirigent S.H. Englander in de periode 1916-1942. Het koor, een dubbel mannenkwartet, veranderde in die periode nauwelijks van samenstelling. Dit heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen dat Englander, van wie bekend is dat hij zeer precies repeteerde en veel van zijn zangers eiste, zijn koor kon smeden tot een vocaal ensemble van uitzonderlijke homogeniteit en kwaliteit. "Englanders Koor" genoot daarom niet alleen in Amsterdam en Nederland faam, maar ook in het buitenland.

In 1928 deed het koor in Londen mee aan een internationale wedstrijd, die was uitgeschreven door het weekblad "The Jewish Chronicle". Het Koor der Groote Synagoge verwierf de eerste prijs, een zilveren bokaal. Dr. Whitaker, voorzitter van de jury, schreef later op 19 juli 1929 in een brief aan Englander: "I have forgotten what I said exactly about your wonderful choir, but repeat it in general terms. This is truly a remarkable choir: for one thing, the volume of tone is astonishing considering the small number of voices. Their precision and discipline are most extraordinary. But above all, their interpretations are among the finest I have ever heard. They get to the very heart of everything they sing, they sweep one away by their enormous emotional power, they convince us by their sheer intensity. They are most certainly one of the finest choirs in the world, and it has been a joy to hear them."

Deze mening werd ongetwijfeld gedeeld door de, nabij Londen gevestigde, platenmaatschappij His Masters Voice. Mogelijk is het bovengenoemd concert geweest dat hen deed besluiten opnamen van Het Koor der Groote Synagoge te gaan maken. Op 16 oktober 1929 is het zover. In een mobiele studio van His Masters Voice worden in Den Haag acht synagogale- en jiddische liederen opgenomen, die op deze CD te beluisteren zijn.

De ambities van dirigent en koor reikten verder dan alleen het opluisteren van synagogediensten. Onder de naam "Het Amsterdamsche Joodsche Koor" treedt het koor ook buiten de synagoge op, ondermeer in het Concertgebouw te Amsterdam. Het repertoire wordt dan uitgebreid met wat het koor zelf noemt: het "Oost-Europeesch-joodsche Volkslied" en het "moderne Palestijnsch-Joodsche lied" (met dit laatste bedoelde men het moderne hebreeuwse lied).

In 1936 geeft Het Amsterdamsche Joodsche Koor bij Joachimsthal een brochure ter promotie van zichzelf uit. In dit boekje richt men zich, blijkens het voorwoord, tot "concertbureaux en leiders van artistieke organisaties".

Dat dergelijke artistieke aspiraties konden worden waargemaakt lag niet in de laatste plaats aan twee uitzonderlijke solisten waar Englander over kon beschikken: Michel Gobets (tenor) en Jo Rabbie (tenorale bariton). Deze zangers waren er, zeker bij plaat- en radio-opnamen en concerten, altijd bij.

Dat het koor zo klein was (inclusief solisten en dirigent 11 man) had grote voordelen voor de homogeniteit, maar gaf soms ook problemen. In een interview met hem in het weekblad "De Vrijdagavond" in 1926 verzucht Englander:

"Ook zou ik gaarne 't koor in de Groote Synagoge wat groeter zien. Niet, dat 't in z'n tegenwoordige samenstelling niet massaal genoeg is, maar, als er een van de mannen ongesteld is, kan ik eigenlijk de boel wel inpakken. Ik zou wenschen, dat 't Rabbinaat ook in z'n eischen, die 't stelt aan aan te nemen koristen, wat minder zwaar op de hand was. Men

moet ten slotte ook eenigermate rekening houden met de feiten. Enne... ja, dat is voor 'n gemeente als Amsterdam toch ook te gek, dat bij een huwelijksinzegening 3e klasse slechts een kwartet van... 3 personen de plechtigheid eh... opluistert!"

De opnamen van de huwelijksgezangen die op deze CD zijn te beluisteren zijn gelukkig gemaakt tijdens huwelijksinzegeningen 1e klasse, zodat ook deze gezangen van het koor bewaard zijn gebleven.

Uit het bovenstaande citaat van Englander spreekt een lichte wrijving tussen dat wat artistiek wenselijk is en de eisen die door het Rabbinaat gesteld worden. Englander zal hier nog wel aan hebben teruggedacht toen zo'n tien jaar later solist Michel Gobets niet meer in de synagoge mocht meezingen. Over het waarom van deze inperking zijn twee lezingen die elkaar overigens niet uitsluiten. De ene luidt, dat hij, beroepszanger als hij inmiddels geworden was, ook wel eens op sjabbat zong. De andere geeft als reden zijn huwelijk met een niet joodse vrouw.

Het Koor der Groote Synagoge en dus ook Het Amsterdamsche Joodsche Koor bestond uit de volgende zangers:

Aletrino, Giacomo (tenor)
Bon, Marcus (bas)
Delcanho, Joop (tenor)
Duque, David (bas)
Gobets, Michel (tenor)
Gobets Sr., Nathan (tenor)
Muller, Barend Levie (bas)
Nebig, .. (bariton)
Nieweg, Lou (tenor)
Peeper, David (bariton)
Polak, Louis (bas)
Rabbie, Jo (bariton)
Stodel, Sal (bariton)
Wit, Bernard de (bas)
Wit, Louis de (bas)

Voor zover bekend overleefde, behalve Lou Nieweg, geen van de koorleden de oorlog.

Anton Kras (medewerker van de mediatheek van het Joods Historisch Museum)